

ז' שבט תשפ"ד

17-1-2024

לכבוד

משרד ראש הממשלה

לידי היועצת המשפטית גב' שלומית ברנע פרגו

למייל: mishpatit@pmo.gov.il

הנדון: הערות מועצת העיתונות והתקשורת בישראל לתזכיר חוק שירות הביטחון הכללי (תיקון מס'...).
התשפ"ד-2023

מועצת העיתונות והתקשורת בישראל מביעה דאגה עמוקה מהשלכות התזכיר על זכויות הפרט בדגש על חופש התקשורת, זכות הציבור לקבל ולהעביר מידע והזכות לפרטיות.

המועצה מעריכה את התפקיד החשוב שממלא שירות הביטחון הכללי בהגנה על בטחון המדינה ואזרחיה. המועצה תומכת בחקיקה שנועדה להסדיר את פעולותיו של השב"כ אך סבורה שנקודת האיזון בין צרכי הביטחון לבין זכויות האזרח לא נקבעה במקום הראוי ולמעשה מפקירה את זכויות הפרט ובעיקר את חופש התקשורת, את זכות הציבור לקבל ולהעביר מידע ואת זכותו לפרטיות. המועצה מודאגת הן מהיקף הסמכויות שניתנו לשב"כ והן מהיעדר פיקוח ראוי על השימוש בהן. המועצה מודאגת במיוחד מן הסמכות שניתנת לשב"כ לעקוב אחרי אמונותיו של הפרט ואחרי האידיאולוגיה שלו וכל זאת בתנאי סף מינימליים. ביותר מודאגת המועצה מן העובדה שסמכויות מרחיקות לכת אלה שהן חסרי תקדים במשפט הישראלי ובכל מדינה דמוקרטית נותרו ללא כל פיקוח מתאים. ה"פיקוח" היחיד הוא של ראש הממשלה שהנו אישיות פוליטית שעלול לערב שיקולים פוליטיים ומפלגתיים במתן היתר לשב"כ לבלוש אחרי האזרחים באמצעים טכנולוגיים משוכללים מבלי שהאזרחים אף מודעים לעובדה שמידע שלהם נחשף. אין זה מתקבל על הדעת שסמכויות דרקוניות אלה תופעלנה ללא ביקורת שיפוטית. הדיווח בדיעבד לכנסת, שהנה גם כן גוף פוליטי,

אחת לשנה איננו ערובה מפני שימוש לרעה בסמכויות הללו. המועצה קוראת להקנות סמכות פיקוח לבתי המשפט על השימוש בסמכויות האמורות.

בתחום עיסוקה המועצה מודאגת ביותר מהפגיעה בחופש התקשורת ביכולתה למלא את תפקידה החיוני במשטר דמוקרטי ובזכות הציבור לדעת כאשר ההצעה אינה מקנה כל מעמד לעיתונאים ומאפשרת, בין היתר, חדירה למחשביהם ללא כל פיקוח ומבלי שהם אף מודעים לחשיפתם. הדבר פוגע ביכולתו של העיתונאי לאסוף מידע ובחובתו כלפי מקורותיו ומסכל כל אפשרות לעבודה עיתונאית.

יודגש, ההגנה על החיסיון העיתונאי הוכרה בפסיקה הישראלית.

ראו בין היתר: בג"ץ 2109/20, 2187/20 ארגון העיתונאים בישראל ואח' נ' ראש הממשלה ואח', 26.4.2020; רע"פ 761/12 מדינת ישראל נ' מקור ראשון (המאוחד) הצופה בע"מ ואח', 29.11.2012; דנ"א 2122/12 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין אורבך, סעיפים 52 – 54 לפסק דינו של הנשיא (כתוארו אז) גרוניס, 18.9.2014; ב"ש 298/86 בן ציון ציטרין – בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז ת"א (1987); בג"ץ 3809/08 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' משטרת ישראל ואח', 28.5.2012, סעיף 10.

ראו גם דו"ח הוועדה לבדיקת החיסיון העיתונאי בישראל הרצ"ב. הוועדה מונתה בידי שרי המשטרה והמשפטים ובראשה עמד חבר מליאת המועצה פרופ' אשר מעוז. כן היה חבר בוועדה חבר נשיאות המועצה פרופ' עמוס שפירא וחברים נוספים בוועדה היו חברי המועצה בזמנים שונים. וראו כללית: גיא פסה, "הבסיס העיוני של עיקרון וופש הגיטוי ומעמדה המשפטי של העיתונות", משפטים ל"א, 895 (תשס"א)

<https://lawjournal.huji.ac.il/sites/default/files/2018-02/%D7%94%D7%91%D7%A1%D7%99%D7%A1%20%D7%94%D7%A2%D7%99%D7%95%D7%A0%D7%99%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%A2%D7%99%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%9F%20%D7%97%D7%95%D7%A4%D7%A9%20%D7%94%D7%91%D7%99%D7%98%D7%95%D7%99%20%D7%95%D7%9E%D7%A2%D7%9E%D7%93%D7%94%20%D7%94%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%98%D7%99%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%94%D7%A2%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%A0%D7%95%D7%AA.pdf>

לעניין זה מודאגת המועצה במיוחד מהוראת סעיף 10 (ה) לתזכיר שקובע:

על אף הוראות סעיפים קטנים (א) עד (ד), לא יבוצע חיפוש סמוי אצל בעלי המקצוע המפורטים בסעיף 9 לחוק האזנת סתר, אלא באישור בית משפט ויחולו לעניין זה הוראות סעיף 9א(א)(1) ו-(ב) לחוק האמור בשינויים המחויבים; אין באמור בסעיף קטן זה כדי לגרוע מסמכות ראש רשות ביטחון לפי סעיף 5 לחוק האמור.

סעיף 9 לחוק האזנת סתר, תשל"ט-1979 קובע:

חוק זה אינו בא להתיר האזנת סתר לשיחה שעדות עליה חסויה לפי סעיפים 48 עד 51 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971.

סעיף 48 לפקודה עוסק בעורך-דין, סעיף 49 עוסק ברופא, סעיף 50 עוסק בפסיכולוג מומחה, סעיף 50א עוסק בעובד סוציאלי וסעיף 51 עוסק בכהן דת.

רק מקומו של העיתונאי נפקד מהרשימה. ללא הגנה מחדירה למסמכיו ולמחשבו תושם עבודת העיתונאי לאל. אין להכביר מילים על חשיבותה של התקשורת במשטר דמוקרטי ובמיוחד בשעת חירום.

המועצה מדגישה את הצורך להבטיח הגנה לעיתונאי אם על-ידי קביעה מפורשת בחוק שירות הביטחון הכללי או על-ידי תיקון חוק האזנת סתר או פקודת הראיות שאם לא כן תידרדר ישראל למדינות חשוכות שאינן מאפשרות לתקשורת למלא את תפקידה החיוני.

עיתוי התיקון לחוק השב"כ בעייתי אף הוא משהדבר נעשה בשעת חירום כאשר קיימת סכנה שזכויות הפרט וחופש העיתונות יוקרבו על מזבח מאורעות הימים הללו. עיתוי זה מחייב מתן תשומת לב מיוחדת לזכויות האמורות.

פרופ' אשר מעוז

בשם מועצת העיתונות והתקשורת בישראל